

רשימות

בפרשת השבוע

בראשית

פרק א' פסוק א'

בראשית ברא

רש"י: אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל ומה טעם פתח בבראשית משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" [תהילים קי"א ו']¹, שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה והוא נתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו [ילקוט שמעוני שמות רמז קפ"ז].

הסבר הענין הוא שלפני נתינת התורה והמצוות צריך אמונה והשקפה יסודית חזקה [כל הארץ של הקב"ה היא...], בבחינת כל שירתו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת [אבות ג' ט'], וכן אנו אומרים כל בוקר בברכת התורה, "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך", קודם יודעי שמך, ורק אחר כך לומדי תורתך.

פרק א' פסוק ד'

וירא אלהים את האור כי טוב

רש"י:.... ולפי פשוטו כך פרשהו, ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחושך שיהיו משתמשין בערבוביא, וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה.

לגבי יום ולילה מצינו כאן ציווי שלא יתערבו אחד עם השני, וקבע לזה תחומו ולזה תחומו, וכן בתחומו של הים מצינו מעין זה [איוב ל"ח י'] "האומר עד פה תבא", ואפשר גם ללמוד מכאן באופן כללי שידע האדם את תחומו, עד כאן ולא יותר, והרבה בעיות נגרמות בעולם מזה שהאדם לא יודע לעצור בסוף תחומו וממשיך לתחום לא לו.

ואפילו שקבע לכל אחד תחומו ויעודו, וכן בכל מעשה בראשית, אך ישנה התחדשות מחודשת בכל יום, וכמו שאנו אומרים בתפילת השחר "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", ו"ל שזהו גם לשון הברכה שתקנו חז"ל "עושה מעשה בראשית", עושה בלשון הווה ולא בלשון עבר "שעשה", שכיון שמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, אם כן הוא בלשון הווה, ולא לשון עבר, כי כל יום ישנה התחדשות.

בראשית פרק א' פסוק י'

ולמקוה המים קרא ימים

רש"י: קרא ימים. והלא ים אחד הוא? אלא אינו דומה טעם דג העולה מן הים בעכו לטעם דג העולה מן הים באספמיא.

פירוש שכל מהותו וחשיבותו של הים הוא לפי התוצרת שלו, ולפי טעם התוצרת שלו, ובזאת חשיבותו, ודבר זה נמצא לא רק בים, אלא גם ביבשה שהחשיבות של המקום נמדד לפי טעם הפירות שהאדמה מוציאה, כמו שמצינו שארץ ישראל נקראת ארץ זבת חלב ודבש, וכן מצינו גם בבני אדם הנמדדים לפי מה שהם מייצרים, ואף נקראים על שם הדבר שמייצרים כגון נפח, זגג, חקלאי, כל אחד לפי מה שעובד ומייצר, וכן מצינו אצל יונה הנביא [פרק א' פסוק ח'] שהשאלה הפרטית הראשונה ששאלוהו אנשי האניה לאחר שהגורל הצביע עליו בתור האשם לסערה, "מה מלאכתך", ורק אחר כך שאלוהו "מה ארצך, ואי מזה עם אתה".

ואם עובד במסירות רבה ועושה עבודת קודש, אפילו שמו הפרטי לפעמים משתנה, וקוראים לו על שם מעשיו בעבודתו, [ואפילו שקוראים אותו כך, אפשר לומר שאין צריך להזכירו לברכה, ורק אם מזכיר שמו ממש כמו בתחילת פרשת נח "נח איש צדיק", צריך להזכירו לשבח וכמו שנאמר בפסוק (משלי י' ז') "זכר צדיק לברכה"], כמו שמצינו אצל יוכבד ומרים שהיו המילדות היחידות במצרים לאלפי נשים, ונקראו שפרה ופועה כמובא בתחילת חומש שמות, על שם שמשפרת ופועה את הולד.

[ויש להתבונן בתפקידן של שפרה ופועה, מילא השם שפרה שבא על שם שמשפרת את הולד הוא דבר הנצרך וחייבים אותו, אך השם פועה שנקראת על שם שמפייסת את התינוק, [לפי דעת רבינו חננאל בסוטה (יא):] הוא בודאי דבר הנצרך שהפועה הוא לחש ליולדת כדי שתלד], אך לפי רש"י שם הוא שמשעשעות את התינוק בדברים ערבים, צריך להבין מדוע צריך מיילדת מיוחדת בשביל זה? אמנם זהו דבר מאוד חשוב, אך האם לא די במה שהוריו מפייסים אותו? י"ל שהפסוק מראה לנו את קושי השעבוד במצרים, שלא היה סיפק בידי הוריו של התינוק לתת לתינוק את צרכיו, ולכן היו צריכים מיילדת מיוחדת שתעשה זאת].

פרק ב' פסוק ג'

ויברך אלוהים את יום השביעי

לאחר שהכל נברא והסתיים בששת ימי המעשה, הבית קיבול שהוא העולם, ראוי ומוכן ואף צריך לקבל את ברכתו של ה' יתברך, כי בלי הברכה של ה' יתברך היה העולם בבחינת "מת" אפילו שלכאורה נראה שמתחדש, ותפקיד הברכה היא להכניס לו "חיים", וברכת ה' את יום השבת היא על כל הנבראים הנמצאים באותו יום השביעי, ומשם מתפשט הברכה לכל ששת ימי המעשה, וזה הברכה הראשונה שאנו מוצאים בתורה, וכן אנו אומרים בפיוט "לכה דודי" כי היא מקור הברכה, וכעין זה מצינו בבעל הטורים כאן שהעולם זקוק לברכה, וזה לשונו "בשעה שברא העולם בירך השבת והעולם, ובימי נח שנאבדו כל הראשונים והיה העולם מחודש, הוצרך לברך פעם שנית" עכ"ל, ממילא כל דבר ששורה בו הברכה, הרי יניקתו הוא משבת קודש שברכו הקב"ה.

ולפי דברי רש"י [בד"ה ויברך] שמדובר על המן, צריך לפרש שהברכה חלה על המן שממילא יורד כל יום [וכן יש לברכה על מה לחול כמו שמצינו בברכת אלישע], וברך את יום השבת על ידי שביום השישי ירד כפול לכבוד השבת, וגם קידש את יום השבת שהמן יפסיק מלרדת, והקדושה הוא להפסיק את טבע המן שיורד בכל יום ואע"פ שכולו נס, הריהו מפסיק הטבע שבתוך הנס, ונעשה זה ע"י קדושה.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com